

Birkenes kommune

Planprogram

Kommuneplanens arealdel 2018 – 2030

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	3
Formålet med planarbeidet	3
Oppfølging av kommuneplanens samfunnsdel.....	4
Strategi for langsiktig arealbruk	4
Prioriterte utbyggingsformål.....	5
Sentrumsnære utbyggingsområder: Birkeland	6
Planprosessen: saksgang, organisering og fremdrift	7
Kommunal planstrategi og planprogram	7
Kommuneplanens samfunnsdel.....	7
Kommuneplanens arealdel	7
Organisering av kommuneplanarbeidet.....	7
Medvirkning: strategi for medvirkning i prosessen	8
Oppstart.....	8
Informasjon, innspill og utarbeidelse av kommuneplan	8
Dialogen: utfordringen med å involvere.....	9
Innspill og utarbeidelse av kommuneplan.....	9
Politisk involvering.....	10
Høringer	10
Fremdriftsplan	11
Nasjonale og regionale føringer.....	12
Nasjonale føringer.....	12
Forventninger til kommunen	12
Folkehelse og samhandlingsreform.....	12
Barn- og unges interesser i planlegging.....	13
Universell utforming.....	13
Regionale føringer	13
Eksisterende planer	15
Innspill til arealdelen.....	16
Føringer for innspill	16
Konsekvensutredninger	16
Dyrket mark og skogressurser.....	17
Natur og landskapsverdier, biologisk mangfold.....	17

Birkenes kommune

Barn og unges interesser	17
Rekreasjon og friluftsliv.....	17
Landskap og grønnstruktur	18
Kulturminner	18
ROS: klimatilpasning, forurensing, samfunnssikkerhet og beredskap	18
Klimautslipp og annen forurensing	18
Transport og infrastruktur	18
Sentrumsutvikling. Fokus på Birkeland, Herefoss og Engesland	18
Sosial infrastruktur	18
Samlet vurdering	19
Utredding av alternativer	19
Innspillskjema	19
Vedlegg	19

Innledning

Gjeldende kommuneplan for Birkenes (Kommuneplan for Birkenes 2010 – 2022) ble vedtatt 6. september 2011. Kommunen er i gang med revisjonen av kommuneplanens samfunnsdel og starter nå arbeidet med å revidere kommuneplanens arealdel. Kommunen vedtok ny planstrategi 3.11.2016. Der ble det bestemt at kommuneplanens arealdel skulle revideres. Når Birkenes kommune nå ønsker å revidere kommuneplanens arealdel henger det sammen med flere forhold:

- 1) Gjeldende bestemmelser er svært mangelfulle og ikke utformet slik at de sikrer det formelle grunnlaget hjemlet i PBL. Dette gjør det utfordrende å lage gode og robuste planer som gir forutsigbarhet for innbyggere og utbyggere.
- 2) Planbeskrivelsen for kommuneplanen for 2010 – 2022 er i form som en samfunnsdel og virker forvirrende i og med at kommunen har en ny gjeldende samfunnsdel fra 2015 – 2027.
- 3) Det har kommet innspill fra barn og unges representant i kommunen som påpeker at det i dag ikke er bestemmelser som sikrer tilstrekkelig leke- og oppholdsareal i reguleringsplaner. Rikspolitiske retningslinjer for barn og unge stiller krav om slike bestemmelser.
- 4) Birkenes kommunes innbyggertall vokser og vil ifølge prognosene fortsatt vokse. Slik situasjonen er i dag er det nok boligtomter i kommunen til å møte veksten de nærmeste årene. For å sikre en helhetlig og god styring av utbyggingen i Birkenes vil det være fornuftig å starte arbeidet med å legge til rette for fremtidige utbyggingsområder, særlig i sentrumsnære områder. Kommuneplanprosessen kan også brukes til å styre utbyggingen av boliger på en arealeffektiv måte.
- 5) Aust-Agder fylkeskommune påpekte i sitt innspill ved oppstarten av arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel at store endringer i samfunnsdelen vil ha konsekvenser for arealdelen. Det ble derfor anbefalt at kommunen foretok en revisjon av kommuneplanens arealdel i forbindelse med vedtak av samfunnsdelen.
- 6) På bakgrunn av fylkesmannen i Aust-Agders tilsynsrapport gjeldende avvik i kommunens samfunnssikkerhet og beredskapsarbeid er det ønskelig å ta en vurdering av dette forholdet i kommuneplanens arealdel.

Formålet med planarbeidet

Formålet med utarbeidelsen av en ny arealplan for Birkenes kommune er å få et godt verktøy for arealplanleggingen i kommunen. Samtidig skal planen bidra til å nå målene i kommuneplanens samfunnsdel.

Birkenes kommune har allerede endret seg på flere områder i forhold til planen fra 2011. Flere av boligområdene som var eller ble påbegynt rundt den perioden har i dag blitt etablerte boligområder. Siden forrige revisjon har det også kommet nye nasjonale og regionale føringer for arealbruken og prioriteringer i planleggingen.

Arealplanen skal være et godt styringsverktøy for utarbeidelse av område- og detaljreguleringer, samt byggesaksbehandling. For å sikre dette er det avgjørende at kommunen har en oppdatert plan å styre etter.

Det er flere usikkerhetsmomenter knyttet til den neste 12-årsperioden. Vekst i

Planprogram:

Planprogrammet skal gjøre rede for formålet med planarbeidet, planprosessen og opplegget for medvirkning. Det skal ligge til grunn for gjennomføring av en konsekvensutredning etter [§ 4-2](#) andre ledd. Planprogrammet skal også avklare behovet og opplegget for utredninger av planens virkninger for miljø og samfunn.

befolkningen, svak økonomi i flere år fremover og signaler om endret kommunestruktur som også vil påvirke Birkenes. For å sikre forutsigbarhet og en kommune som står godt rustet til å møte vekst og andre utfordringer er en oppdatert kommuneplan viktig både for innbyggere og næringsliv. Konsekvensen av ikke å revidere kommuneplanens arealdel er at Birkenes kommune har en plan som ikke er i overenstemmelse med nåsituasjonen både på kart og i bestemmelser.

Oppfølging av kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel er en viktig premissleverandør for utarbeidelsen av arealdelen. Samfunnsdelen peker på flere utfordringer - og muligheter, i kommunen. Noe av det som er nevnt i statistikkvedlegget til kommuneplanens samfunnsdel er at:

- kommunen preges av høy befolkningsvekst
- kommunen ligger nær og er sterkt påvirket av Kristiansandsregionen
- preget av relativt stor utbygging
- samtidig som det er utfordringer knyttet til klima- og miljøutfordringer som i resten av landet
- lav score på noen levekårsmarkører som for eksempel høy andel uføretrygdete

Arealplanlegging handler om å legge til rette for nye utbyggingsområder, men gjennom planlegging skal det også legges til rette for en bærekraftig utvikling for den enkelte, samfunnet og fremtidige generasjoner jf. Plan- og bygningslovens formålsparagraf. Kommuneplanen skal gi forutsigbarhet for befolkningen og sikre investeringene som gjøres i samfunnsstrukturene. De momentene som kommer frem i kommuneplanens samfunnsdel vil derfor også ha betydning for utarbeidelsen av arealdelen.

Strategi for langsiktig arealbruk

I kommuneplanarbeidet er det viktig at kommunen jobber for en arealforvaltning som bidrar til å nå de målene som er satt i samfunnsdelen. Kommunen har tre satsingsområder i kommuneplanen:

- 1) Folkehelse og velferd (tidlig innsats)
- 2) Utdanning
- 3) Stedsutvikling

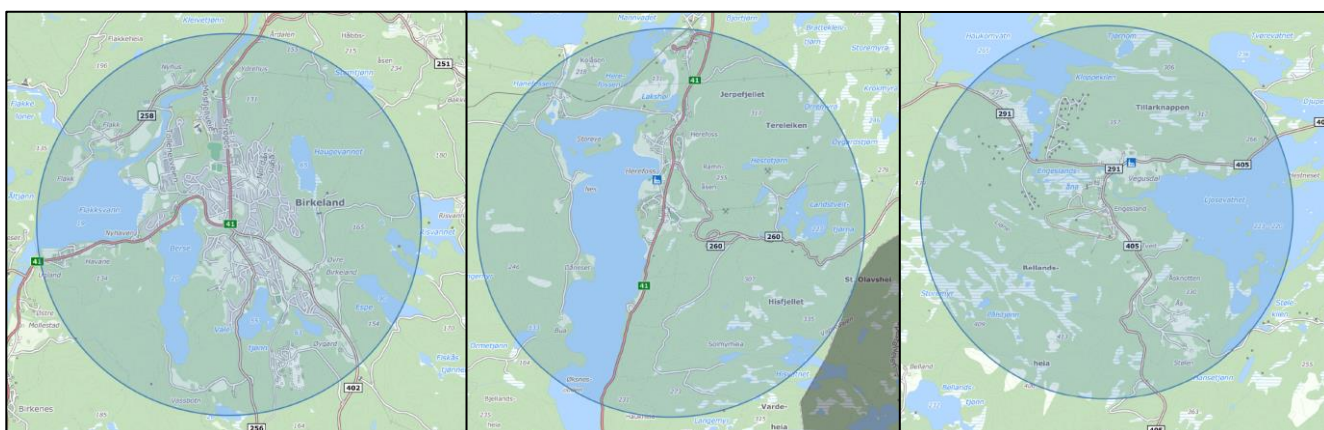
Alle tre satsingsområdene berører arealplanlegging i mer eller mindre grad.

Kommunen har med hjelp av en ekstern konsulent utarbeidet alternative vekstretninger for Birkeland sentrum. Dette bør være førende for hvordan kommuneplanen utarbeides. For å støtte opp om utvikling i de tre sentrene i Birkenes (Birkeland, Herefoss og Engesland) er det avgjørende at brorparten av videre utbygging og vekst skjer i nettopp disse sentrene. Dette vil også være et avgjørende prinsipp i arbeidet med ny arealdel for kommuneplanen.

Prioriterte utbyggingsformål

Det foreslås at det i denne rulleringen av kommuneplanen åpnes opp for forslag til nye boligområder i Birkenes. I samsvar med satsningen i kommuneplanens samfunnsdel bør disse boligområdene legges i tilknytning til Birkeland, Herefoss eller Engesland. For å fremme en positiv stedsutvikling er det helt sentralt at disse bygdene prioriteres og at bilbaserte boligområder lenger unna sentrum avvises.

Anbefalt sone for nye boligområder og hvor veksten i boligutbyggingen bør skje. Radius på 2 km fra skolene på Herefoss og Engesland og 2 km med utgangspunkt i Fritunkrysset for Birkeland.

Over er det tre kart over sentrumsområdene i Birkenes. Alle nye boligområder bør legges nær sentrumsfunksjonene, og særlig skole og barnehage innenfor en radius som er oppnåelig med gange eller sykkel.

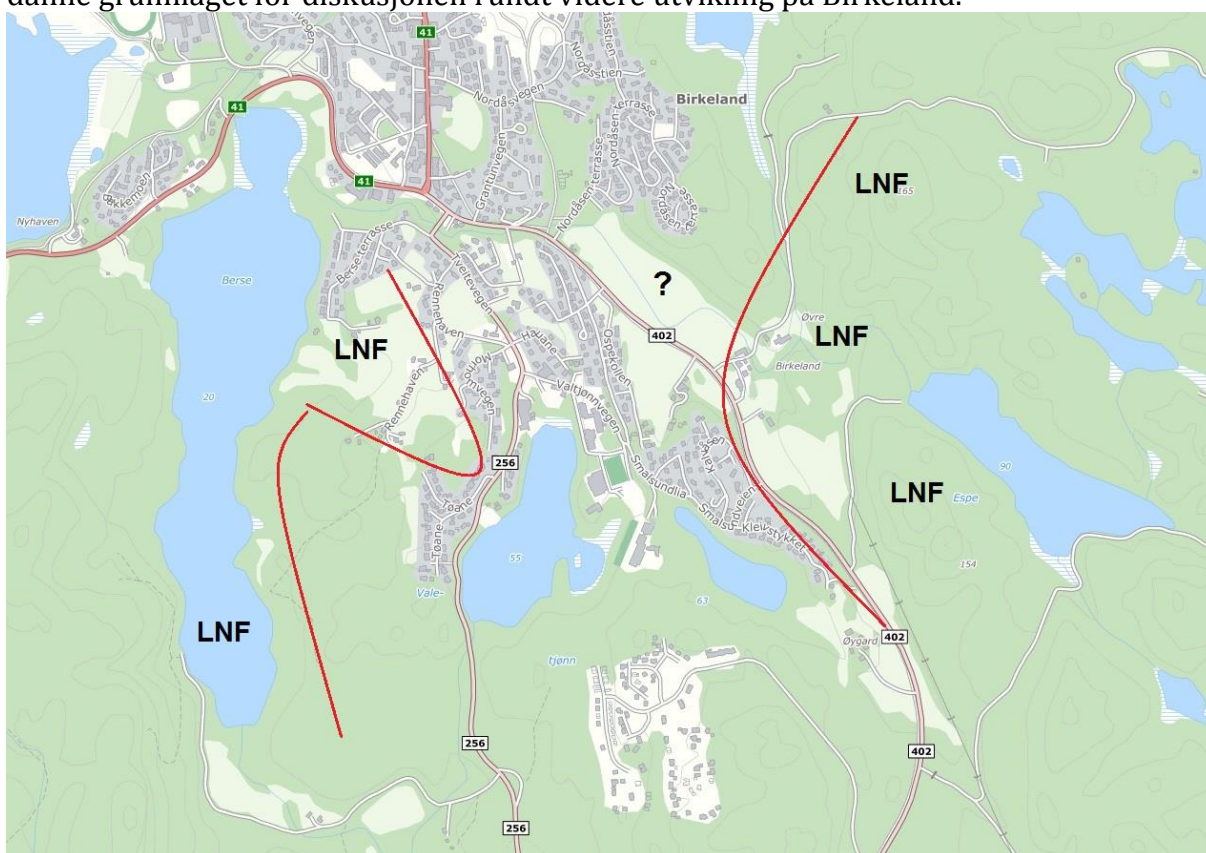
I behandlingen av planprogrammet i planutvalgsmøte 08.03.2017 ble bestemt at det skulle gis mulighet for å også komme med innspill på nye fritidsboligarealer i kommuneplanen. Birkenes kommune har i gjeldende kommuneplan i utgangspunktet mer enn nok ubebygde fritidsboligarealer til å dekke etterspørselen i kommende planperiode. Planutvalget sa seg derfor enig med administrasjonen om at det også skal vurderes å foreslå at enkelte utbyggingsområder, som i dag ligger i kommuneplanens arealdel hvor det ikke foreligger reguleringsplaner eller andre klare planer for utbygging av et område, tas ut av kommuneplanen. Dette gjelder særlig eldre fritidsboligområder.

Planutvalget foreslår også at det legges til rette for innspill til nye næringsarealer i kommuneplanen. Behovet for næringsarealer er etter administrasjonens vurdering godt dekket på eksisterende arealer på Tveide næringspark og Tollnes med mindre det kommer inn forslag om konkrete behov som overstiger den ledige kapasiteten. Det er allikevel viktig å vurdere om eksisterende arealer er tilstrekkelig i den neste 12-årsperioden. Det vil bli gjort i selve planarbeidet.

Sentrumsnære utbyggingsområder: Birkeland

Birkeland har, som mange andre kommunesentra, dyrket jord nær sentrumsområdene. Spørsmålet er om det skal tilrettelegges for at noe dyrket jord bygges ned, og i så fall hvilke områder det åpnes for dette. Det er et nasjonalt mål å unngå nedbygging av dyrket jord, og utbyggingen sør og sør-øst for sentrum vil kunne påvirke landbruket negativt. I tillegg til jordvern hensynet er også hensynet til sentrumsnære friluftsområder. Dette blir en diskusjon i det videre arbeidet med kommuneplanen. På den ene siden skal det legges til rette for at boligveksten skal skje langs/nær FV402 mot Lillesand, samtidig skal det legges til rette for jord- og skogbruk og ivaretagelse av sentrumsnære turområder. Skissen tar opp i seg flere av disse problemstillingene. Sammen med mulighetsstudien for nye utbyggingsområder vil denne være med på å danne grunnlaget for diskusjonen rundt videre utvikling på Birkeland.

Skisse mulig fokusområde for nye boligområder i Birkenes.

Planprosessen: saksgang, organisering og fremdrift

Kommunal planstrategi og planprogram

Kommunal planstrategi ble vedtatt av kommunestyret den 3.11.2016 og beskriver status for planarbeidet i kommunen og en prioritering av planoppgaver inneværende kommunestyreperiode fra til høsten 2015.

Kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel innebærer langsiktig kommuneplanlegging med en samfunnsmessig tilnærming. Den skal behandle langsiktige utfordringer knyttet til blant annet helse, miljø, samfunnssikkerhet, levekår og økonomi. Kommuneplanens samfunnsdel skal samordne sektorenes planer og gi retningslinjer for sektorenes virksomhet.

Kommuneplanens arealdel

Kommunen skal ha en arealplan for hele kommunen som viser sammenhengen mellom framtidig samfunnsutvikling (med røtter i samfunnsdelen) og arealbruk.

Kommuneplanens arealdel er ved kommunestyrets vedtak bindende for nye tiltak eller utvidelse av eksisterende tiltak. Den skal omfatte plankart, bestemmelser og planbeskrivelse hvor det framgår hvordan nasjonale mål og retningslinjer, og overordnede planer for arealbruk, er ivarettatt.

Organisering av kommuneplanarbeidet

På politisk nivå er kommunestyret oppdragsgiver. Kommunestyret sender forslag til planprogram og forslag til plan på høring og vedtar planprogram og plan. Planutvalget er styringsgruppe med innstillingsmyndighet overfor kommunestyret.

På administrativt nivå oppretter rådmannen en administrativ styringsgruppe (rådmannen og ledergruppen) og en arbeidsgruppe. Birkenes kommune er en liten kommune og det kan derfor være svært nyttig å ha et team, en prosjektgruppe, som består av personer med ulike fagkompetanser. I denne gruppen kan prosjektleder få innspill i enkeltsaker samt at det vil være en arbeidsgruppe som bidrar i utarbeidelsen og utformingen av kommuneplanen. Det er da ønskelig å opprette en prosjektgruppe bestående av arealplanlegger og andre relevante fagområder. Den administrative prosjektgruppen skal sørge for at relevante brukergrupper blir særskilt trukket inn i planarbeidet. Denne prosjektgruppen skal også hente inn de faglige synspunktene fra regionale instanser og de ulike tjenesteområdene i kommunen. Prosjektleder vil være arealplanleggeren i kommunen, og prosjektgruppen vil bli nedsatt av administrativ styringsgruppe.

Arbeidet presenteres for blant annet fylkeskommune, fylkesmann og vegvesen gjennom regionale planmøter.

Medvirkning: strategi for medvirkning i prosessen

Gode medvirkningsprosesser er viktig for å få frem ulike syn. Gjennom en åpen medvirkningsprosess utfordres og styrkes lokaldemokratiet. Et mål for kommuneplanarbeidet er at alle skal få si sin mening og bli hørt selv om ikke alle forslag vil kunne få gjennomslag. Til grunn for kommunens tilrettelegging for medvirkning i utarbeidelsen av kommuneplanens arealdel vil Kommunal- og moderniseringsdepartementets [veileder](#) for medvirkning i planlegging legges til grunn.

I det videre arbeidet vil kommunen benytte seg aktivt av veilederen for å nå målet om at alle skal bli hørt. Nedenfor skisseres kommunens plan for medvirkning i de ulike fasene av planarbeidet.

Oppstart

Birkenes kommunes administrasjon utarbeider et forslag til planprogram. Dette forslaget legges frem for politisk behandling og utsendelse på offentlig ettersyn sammen med melding om oppstart. Kunngjøringen vil skje gjennom brev til offentlige instanser, melding i 1-2 aviser, kommunens nettsider og sosiale medier samt at papirversjon vil bli lagt ut i kommunens servicetorg.

Det er viktig med medvirkning så tidlig som mulig i plansaker. Etter at planprogrammet fastsettes i kommunestyret vil det gjøres et større arbeid for å involvere flest mulig innbyggere i kommuneplanprosessen. Hvordan denne involveringen skal foregå er beskrevet nedenfor.

Informasjon, innspill og utarbeidelse av kommuneplan

Den administrative prosjektgruppen skal sørge for at relevante grupper blir trukket inn i planarbeidet. Denne prosjektgruppen skal også hente inn faglige synspunkter fra regionale og nasjonale instanser og de ulike tjenesteområdene i kommunen. Prosjektgruppen har også ansvaret for å legge til rette for gode høringsprosesser til berørte instanser og innbyggerne generelt. Det legges opp til en åpen, bred og tilgjengelig medvirkningsprosess.

For å sikre god dialog og allmenn medvirkning vil det legges opp til møtepunkter i ulike former. Slike møtepunkter kan være folkemøter, møter med ulike grupper, næringsliv, lag og foreninger, informasjon på nettsiden, sosiale medier og andre medier. Det kan også være aktuelt å være tilstede med informasjonsmateriell på for eksempel store arrangementer som trekker mange mennesker.

Det har i utarbeidelsen av planprogrammet ikke blitt konkretisert spesielle grupper som spesielt bør involveres. Det har sammenheng med at ønsket er å nå bredt ut til kommunens innbyggere. Gjennom prosessen må det kontinuerlig vurderes om noen

grupper ikke har komme til ordet og det derfor bør jobbes mer med. Konkret ser vi i innspillsfasen for oss at vi deler interessene opp i tre hovedgrupper.

- 1) Foreninger, lag, interessegrupper (for eksempel eldreråd, barne- og unges kommunestyre). Det er denne gruppen som ofte handler på vegne av noen. Ved å etterspørre deres råd og innspill gjennom å utfordre til innspill gjennom brev, e-post og andre former for kommunikasjonsmidler tror vi at vi skal nå ut i denne gruppen.
- 2) Den andre gruppen er næringslivet. Også her vil det være ønskelig med dialogmøter for å få innspill om hva som er viktig for dem. Disse gruppene er nok i mindre grad opptatt av sosiale medier, men i større grad opptatt av direkte kontakt og åpen for å komme med skriftlige innspill.
- 3) Den tredje gruppen, og kanskje den vanskeligste å få engasjert bredden i, er befolkningen for øvrig. Gjennom aktiv bruk av sosiale medier, synlighet på større arrangementer og informasjons/folkemøte tror vi allikevel at vi kan få frem innspill og synspunkter i planarbeidet fra denne gruppen.

De tre hovedgruppene er nettopp det: hovedgrupper. Inn under disse er det andre grupper som det må jobbes med på ulike måter for å engasjere. Det er ikke alle grupper som har like lett for å få stemmen sin hørt. Det er viktig for kommunen å fange opp disse slik at alle skal bli hørt og at vi får en så bred tilnærming til planarbeidet som mulig. Den siste gruppen er en sammensatt gruppe i alder, interesser, bosted, utdanning, sosioøkonomisk ståsted osv.

Kommunen vil igjennom hele planarbeidet aktivt benytte seg av lokalavisen for å engasjere til debatt. Svært mange leser lokalavisen og det er derfor et effektivt middel til å informere og komme i kontakt med innbyggerne.

Dialogen: utfordringen med å involvere

I dette planprogrammet skisseres det mulige løsninger for å engasjere og komme i kontakt med befolkningen, men en ønsker samtidig ikke å binde seg til én måte å arbeide på. For eksempel ønsker vi å benytte oss av sosiale medier og tradisjonelle medier både for å nå ut med informasjon og for å engasjere til debatt. Samtidig vet vi at det er noen svakheter med dette, for eksempel at noen grupper ikke leser aviser eller at ulike generasjoner har forskjellig syn på bruk av sosiale medier.

Vår tilnærming til dette er at prosjektgruppa og prosjektleder opptrer fleksibelt under hele prosessen. For prosjektgruppen vil det være nødvendig å møtes ved jevne mellomrom, vurdere deltakelse og endre strategier underveis for å nå målet om bredest mulig deltakelse.

Innspill og utarbeidelse av kommuneplan

Kommunen skal i den tidlige fasen legge opp til to parallelle løp når det gjelder innspill. På den ene siden legges det til rette for en prosess hvor konkrete innspill (det vil si avgrensede arealer i kart) må leveres til kommunen i en ferdig mal. Denne malen er lagt ved dette planprogrammet. Samtidig ønsker kommunen å benytte seg av sosiale medier og andre møtepunkter hvor innbyggerne kan komme med løst og fast til planen. Prosjektgruppen vil ikke gjøre en faglig vurdering av eventuelle forslag til nye utbyggingsområder, men forslagstiller kan bli bedt om å komme med et konkret innspill eller prosjektgruppen kan komme med egne initiativ basert på henvendelser via for

eksempel sosiale medier. Det skal være lett å komme til ordet i planleggingen. Samtidig legger kommunen føringer ved å stille krav til måten innspillene kommer på. En slik terskel skal ikke utelukke noen, men vil også være nyttig for å unngå lite gjennomtenkte eller urealiserbare forslag. Det understrekes at innspill til utbyggingsområder må følge vanlige krav som stilles.

I forbindelse med oppstarten i 2015 kom det inn flere innspill til nye utbyggingsområder. Disse innspillene vil bli behandlet på lik linje med eventuelt nye innspill.

Politisk involvering

Det er ønskelig å legge til rette for at politikerne blir orientert om oppdatert status i planprosessen. For det første skal politikerne engasjeres gjennom orientering og vedtak av oppstart. For det andre legges det opp til at administrasjonen i kommunestyremøte under høringsfasen orienterer og ber om innspill fra politikerne. For det tredje ønsker administrasjonen å gi en kort orientering på hvert planutvalgsmøte for å orientere om hva som har skjedd siden sist. På denne måten holdes det politiske nivået oppdatert om hva som skjer og eventuelle uforutsette hendelser som kan føre til forsinkelser i forhold til oppsatt tidsplan.

Høringer

Etter utarbeidelse av planforslaget og vedtak i kommunestyret legges planen ut på høring. Det legges i denne fasen opp til et informasjonsmøte som er åpent for alle som vil. Hensikten med informasjonsmøtet er å gi en oversikt over nye utbyggingsområder, hvorfor de er tatt med og hvorfor eventuelt noen forslag ikke er tatt med.

Kommunen vil også vurdere om det er behov for å orientere eller ha informasjonsmøte som henvender seg spesielt til de tre definerte sentrene i kommunen: Birkeland, Herefoss og Engesland.

En utfordring i planprosesser er å involvere befolkningen tidlig nok i prosessen. Ofte opplever vi at folk flest har vanskelig for å sette seg inn i eller få en forståelse av en sak før kart og tegninger faktisk foreligger. Det må for det første være et mål at flest mulig blir involvert så tidlig som mulig. For det andre vil administrasjonen derfor jobbe aktivt også under og etter høringen er gjennomført for å forklare og svare på spørsmål. Det vil ikke bli anledning til å komme med flere innspill i denne delen av prosessen, men mindre justeringer som følge av høringen (eventuelt at forslag blir tatt ut i sin helhet) vil sannsynligvis være nødvendig.

Fremdriftsplan

	2018												
	Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Des	Jan	Feb
Forslag til planprogram utarbeides													
Melding om oppstart og høring av planprogram													
Innspill og utarbeidelse av kommuneplanens arealdel													
Planprogram fastsettes av kommunestyret													
Høring av kommuneplanens arealdel													
Behandling av høring og merknader													
Vedtak kommuneplanens arealdel													

Som det fremgår av fremdriftsplanen vil det etter planen ta et drøyt år før revisjonen er slutført. Administrasjonen har lagt opp en plan som det etter vår vurdering skal være mulig å overholde. Samtidig forutsettes det at det at revisjonen ikke blir mer omfattende enn det administrasjonen har lagt opp til.

Nasjonale og regionale føringer

Det er en rekke nasjonale og regionale føringer og forventninger som skal legges til grunn for utarbeidelsen av en kommuneplan. Noen føringer blir gitt i form av bestemmelser og også lovverk, som for eksempel plan- og bygningsloven. Dette er noe kommunene skal forholde seg til og som setter klare rammer for kommuneplanen. Andre føringer er utarbeidet som forventninger eller anbefalinger. Dette er ikke bindende for kommunal planlegging, men gir noen føringer på bakgrunn av hva nasjonale og regionale myndigheter forventer i samfunnsutviklingen.

Nasjonale føringer

Plan- og bygningsloven legger føringer for hvordan en plan skal fremmes, behandles og utøves. I tillegg er det en rekke andre lover som i stor grad spiller inn i utarbeidelse av planer som for eksempel folkehelseloven, naturmangfoldsloven og samhandlingsloven. Det er også utarbeidet flere nasjonale planer og forventninger, for eksempel nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging og rikspolitiske retningslinjer for universell utforming. Nedenfor følger en kort gjennomgang av noen av de viktigste føringene i dag for kommunal planlegging.

Forventninger til kommunen

I henhold til § 6-1 i plan- og bygningsloven skal de nasjonale forventningene bidra til at planleggingen i fylker og kommuner tar opp viktige utfordringer i samfunnsutviklingen. Gjeldende forventninger belyser i stor grad problemstillinger innen:

- *Gode og effektive planprosesser*
- *Bærekraftig areal- og samfunnsutvikling*
- *Attraktive og klimavennlige by- og tettstedsområder*

Folkehelse og samhandlingsreform

Lov om folkehelse kom i 2011. Formålet med loven er å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, herunder utjevner sosiale helseforskjeller.

Folkehelseperspektivet skal tas med i all planlegging og i alle tjenester.

Samhandlingsreformen, St. meld.nr.47 (2008-2009) er en retningsreform som skal innføres over tid (Stortingsmelding nr. 47). I samhandlingsreformen rettes oppmerksomheten mot tre utfordringer som reformen skal bidra til å løse:

1. pasientenes behov for koordinerte tjenester dekkes ikke godt nok
2. tjenestene preges av for liten innsats for å begrense og forebygge sykdom
3. endring av sykdomsbildet og sammensetning i befolkningen gir utfordringer som kan true samfunnets bæreevne

Den forventede veksten i behov for helsetjenester skal i størst mulig grad møtes i kommunene. Kommunene skal gjennom sin planlegging sørge for en helhetlig tenkning, med forebygging, tidlig innsats, behandling og oppfølging, slik at helhetlig pasientforløp i størst mulig grad kan ivaretas innenfor beste effektive omsorgsnivå.

Barn- og unges interesser i planlegging

Barn- og unges interesser skal varetas i planleggingen. Formålet er å:

- Synliggjøre og styrke barn og unges interesser i all planlegging og byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven.
- Gi kommunene bedre grunnlag for å integrere og ivareta barn og unges interesser i sin løpende planlegging og byggesaksbehandling.
- Gi et grunnlag for å vurdere saker der barn og unges interesser kommer i konflikt med andre hensyn/interesser. Retningslinjene stiller krav til fylkeskommunal og kommunal behandling.

Universell utforming

Det er et nasjonalt mål at alle mennesker i hele landet skal ha like muligheter til å utvikle sine evner og leve gode og meningsfulle liv. Universell utforming innebærer en inkluderende planlegging og utforming av produkter og omgivelser. Universell utforming legger til grunn mangfoldet av mennesker og tilstreber løsninger som kan brukes av alle.

Universell utforming er forankret i plan- og bygningsloven, samt likestillings- og diskrimineringsloven.

Regionale føringer

På regionalt nivå er det i likhet med nasjonalt nivå, utarbeidet en rekke planer og forventninger til kommunal planlegging med bakgrunn i regionale interesser.

Regionale planer har fått større status og virkningskraft med den nye plan- og bygningsloven. *Regionplan Agder 2020* ble vedtatt av fylkestingene i Aust- og Vest-Agder i juni 2010. De fem strategiske mål- og satsingsområder for samhandling er:

- 1) Klima: Høye mål, lave utslipp
- 2) Det gode livet: Agder for alle
- 3) Utdanning: Verdiskaping bygd på kunnskap
- 4) Kommunikasjon: De viktige veivalgene
- 5) Kultur: Opplevelser for livet

Hensikten med Regionplan Agder 2020 er å utvikle en sterk og samlet landsdel som er attraktiv for bosetting og næringsutvikling. Planen legger vekt på å utvikle landsdelens ressurser og sterke sider slik at Agder bedre kan hevde seg i konkurransen nasjonalt og internasjonalt. Mål og prioriteringer i planen skal legges til grunn for regionale organer virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen, jfr. PBL § 8.2.

Birkenes kommune vil bidra til at de regionale mål nås gjennom eget planarbeid og aktiv medvirkning i regionalt samarbeid. Det er mer informasjon om Regionplan Agder 2020: regionplanagder.no

Regional plan for Kristiansandsregionen 2010-2050 - er en felles plan for den langsiktige utviklingen av Kristiansandsregionen. Planen legger opp til en felles, forpliktende arealpolitikk for regionen som skal legge til rette for bærekraftig utvikling og balansert vekst i hele Knutepunkt Sørlandet. Planen skal minimere transportbehovet, minimere arealforbruk til utbygging, legge til rette for miljøvennlig og sikker transport, legge til rette for god folkehelse og sikre universell utforming i all planlegging.

Regional planstrategi for Agder 2016-2020 - er på samme måte som kommunal planstrategi et verktøy for å prioritere planer og satsingsområder i den neste 4-årsperioden. Fylkeskommunen er regional planmyndighet. Aust- og Vest-Agder har i denne perioden en felles planstrategi for fylkeskommune.

Region planstrategi legges det opp til at det skal utarbeides fire nye strategier (sykkelstrategi, kompetansestrategi, folkehelsestrategi og helehtlig plan for økt gjennomføring i videregående opplæring). Det er flere planer som enten skal rulleres eller videreføres. Noen planer har mer eller mindre direkte påvirkning for Birkenes kommune. Dette gjelder:

- Regionplan Agder 2020

- Regional plan for vannforvaltning i vannregion Agder 2016-2020
- Strategiplan for trafikksikkerhet i Agderfylkene 2014-2017
- Overordnet kvalitetssystem for videregående opplæring i Agder

Det vurderes også om gjeldende regionale plan for Kristiansandsregionen skal vurderes i perioden.

Knutepunkt Sørlandet har vedtatt ny regional næringsplan for Kristiansandsregionen. Birkenes kommune har i utarbeidelsen av denne gitt innspill for å styrke næringslivet rundt Kristiansand. I lys av den kraftige befolkningsveksten kommunen opplever er det nødvendig å legge til rette for flere arbeidsplasser også innad i kommunen. Det utarbeides handlingsplaner i hver kommune som følge av ny regional næringsplan.

Eksisterende planer

Birkenes har utarbeidet flere sektorplaner. Disse planene er kunnskapsbaserte planer bygget på data fra nasjonale, regionale og lokale undersøkelser. I vårt arbeid med kommuneplanen er det utarbeidet statistikk og foretatt analyser der det er mangelfull bakgrunnsinformasjon. Ved å ta utgangspunkt i eksisterende planer, de utfordringsbildene de presenterer og supplere det med statistikk fra områder som ikke er dekket av sektorplanene har kommunen utarbeidet tre satsingsområder. Satsingsområdene er tydeliggjort i neste kapittel.

I tillegg til vedlagte analyser har Birkenes bygget kommuneplanens samfunnsdel på disse planene:

- [Barnehageplan](#) – Vedtatt av Kommunestyret 17.6.2014
- [Handlingsplan for Birkenesskolen](#) – Vedtatt av Kommunestyret 17.6.2014
- [Strategisk næringsplan](#) for Kristiansandsregionen – vedtatt 4.11.2014
- [Kommunale planstrategi](#) – Vedtatt av kommunestyret 03.11.2016
- Temaplan for idrett, fysisk aktivitet og kulturbygg - Vedtatt 15.12.2016
- [Økonomiplan for 2015-2018](#) – Vedtatt av kommunestyret 13.12.2013
- [Rusmiddelpolitisk handlingsplan 2013-2017](#) – Vedtatt av kommunestyret 7.5.2013
- [Trafikksikkerhetsplan](#) – Vedtatt av kommunestyret 18.3.2014
- Beredskapsplan – Vedtatt 3.1.2015

Innspill til arealdelen

Birkenes kommune ønsker innspill til kommuneplanen. Det er utarbeidet en mal som skal fylles ut ved private arealinnspill. Dette er ønskelig for å gjøre saksbehandlingen enklere og fordi forslagstiller ofte har en god kunnskap om området som ønskes omgjort til utbyggingsformål.

Føringer for innspill

Noen av hovedmålene med denne rulleringen er å oppdatere dagens plankart og bestemmelser slik at kommunen har en arealdel som er i samsvar med plan- og bygningsloven. I forrige rullering ble det lagt ut flere nye utbyggingsområder. For noen typer utbyggingsformål er det derfor i dag nok til å dekke behovet i overskuelig fremtid. Birkenes la i forrige kommuneplan ut nye fritidsboligområder i tillegg til at det fra før var flere lite bebygde eller ubebygde hytteområder. Administrasjonen vurderer derfor behovet for nye fritidsboligområder som svært lite.

Birkenes kommune har lagt ut et større næringsområde (Tveide Næringspark) i gjeldende kommuneplan. Næringssjefen vurderer dette området, sammen med allerede eksisterende næringsområder, som stort nok til å ivareta behovet i kommende kommuneplanperiode. Samtidig er det ikke alle typer næringer som kan ivaretas innfor de sentrumsnære eksisterende næringsområdene. Det bør derfor åpnes for at innspill om utvidete næringsområder til mineralressurser tas inn i kommuneplanen. Planutvalget har i sitt møte 08.03.2017 også åpnet opp for at andre næringsområder skal vurderes.

Birkenes kommune har hatt en stor befolkningsvekst, særlig knyttet til de sentrumsnære områdene rundt Birkeland. Flere av de eksisterende boligområdene rundt sentrum er allerede godt utbygd. Kommunen bør ha godt med sentrumsnære boligtomter å tilby. Det bør derfor, med bakgrunn i analysen for sentrumsnær bebyggelse legges til rette for flere sentrumsnære boligområder som bygger opp om kommunens tre sentra.

Konsekvensutredninger

Kommuneplanens arealdel omfattes av forskrift om konsekvensutredninger, hjemlet i plan- og bygningsloven. Formålet med konsekvensutredninger er å sikre at hensynet til miljø og samfunn blir ivaretatt i utarbeidelse av planer eller tiltak. Dette må ses i sammenheng med de analysene og prognosene som er gjort i kommuneplanens samfunnsdel. Konsekvensutredningene skal beskrive virkninger for miljø og samfunn av utbygging eller vesentlig endret arealbruk i eksisterende byggeområder.

Konsekvensutredning skal gjennomføres:

- 1) I nye områder avsatt til utbyggingsformål
- 2) Ved endret utbyggingsformål
- 3) Ved åpning for spredt boligbebyggelse i LNF-områder
- 4) Ved båndlegging etter plan- og bygningslovens § 11-8 tredje ledd kan være omfattet av konsekvensutredningskrav
- 5) Ved endring i utfyllende bestemmelser

Det er mange temaer som skal vurderes i en konsekvensutredning. Birkenes kommune har valgt å strukturere konsekvensutredningene på følgende måte:

- 1) Dyrt mark, skogressurser

Birkenes kommune

- 2) Natur- og landskapsverdier, biologisk mangfold
- 3) Barn og unges interesser
- 4) Rekreasjon og friluftsliv
- 5) Landskap og grønnstruktur
- 6) Kulturminner
- 7) ROS: klimatilpasning, forurensing, samfunnssikkerhet og beredskap, ROS-analyse
- 8) Klimautslipp og annen forurensing (miljø)
- 9) Transport og infrastruktur
- 10) Sentrumsutvikling. Fokus på Birkeland, Herefoss og Engesland
- 11) Sosial infrastruktur. For eksempel skole, barnehage, omsorgsboliger, behov for nybygg.

Dyrket mark og skogressurser

Kjerneområdet for landbruk i Birkenes er først og fremst langs Tovdalselva mot grensen til Kristiansand, men det er også andre viktige landbruksområder spredt rundt i kommunen. Utbygging i kommunen bør gjøres på en slik måte at viktige jordbrukshensyn ivaretas. Det er et nasjonalt mål og redusere nedbyggingen av dyrket mark.

Birkenes kommune er en skogbrukskommune og skogen er en viktig ressurs for fremtiden. Det er viktig for kommunen at skogbruket sikres og at det legges til rette for en fremtidsrettet og bærekraftig skogsforvaltning, noe som også blir påpekt i kommuneplanens samfunnsdel.

Natur og landskapsverdier, biologisk mangfold

Birkenes kommune har viktige biotoper både sentrumsnært innenfor små avgrensede områder og i større urørte naturområder. Urbanisering og utbygging i uberørte områder kan være en trussel mot det biologiske mangfoldet. Det er et nasjonalt mål å redusere tap av biologisk mangfold og Birkenes kommune skal arbeide for at det biologiske mangfoldet bevares.

Barn og unges interesser

Barna er fremtidens innbyggere i kommunen. Barns oppvekstsvilkår er avgjørende for deres muligheter for en trygg oppvekst, fysisk og psykisk helse. Plan- og bygningsloven stiller krav for å sikre medvirkning i utarbeidelse av planer. Prognosene presentert i kommuneplanens samfunnsdel viser at Birkenes kommune må regne med fortsatt befolkningsvekst og flere i barnehage- og skolealder. Barn og unges interesser skal derfor være en del av konsekvensanalysen.

Rekreasjon og friluftsliv

I kommunen er det tilrettelagte stier både for gående og rullende. Kommunen har utarbeidet et hefte med oppmerkete og mye brukte turstier i hele kommunen. Det er kort veg til skog og mark og naturopplevelser i kommunen og det er viktig at spesielt de sentrumsnære friluftsområdene forvaltes på en god måte. Lett tilgjengelige rekreasjonsområder er viktig for folkehelsen. Kommunen jobber med å utarbeide et eget kart som viser viktige rekreasjonsområder i kommunen. Dette vil være til stor hjelp i konsekvensutredningen.

Landskap og grønnstruktur

Birkenes kommune har et innlandspreg som er typisk for Sørlandet med kupert terreng til dels skrinne jord og mange «heier». Om man flyr over Birkenes vil man se at kommunen består av mye skog, noe landbruk langs vassdragene og mange små vann og vassdrag. Grønnstruktur er mindre eller større naturområder i og rundt tettsteder som gir mulighet til naturopplevelser og friluftsliv. Når det eventuelt legges ut nye områder til utbygging er det viktig å sikre grønnstruktur i tilknytning til disse områdene.

Kulturminner

Kulturminner og kulturmiljøer er en del av vår felles kulturelle arv. Befolkningsvekst, utbygging og næringsutbygging fører i noen tilfeller til konflikter mellom ønske om å verne og utvikling. Det forutsettes at kulturminner og hensynet til kulturminner og kulturmiljøer blir ivarettatt i tråd med kulturminnevernmyndighetenes anbefalinger.

ROS: klimatilpasning, forurensing, samfunnssikkerhet og beredskap

ROS-analyser er en viktig del av kommuneplanarbeidet. Om det foreslås utbygginger i områder som det er stor usikkerhet knytt til samfunnssikkerhet og beredskap skal det avvises eller stilles krav om sikring før en eventuell utbygging. Kommuneplanen skal bidra til å redusere antallet hendelser som setter liv og materielle verdier i fare. Klimatilpasning er et tema som stadig oftere vil måtte vurderes. I en tid med klimatiske endringer som påvirker været og som gir mer ekstremvær vil god planlegging være med på å redusere skadeomfanget av for eksempel kraftig nedbør.

Klimautslipp og annen forurensing

Det er et nasjonalt mål å redusere klimautslipp. En stor del av denne utslippsreduksjonen må i Birkenes tas fra transport. Dette forutsetter en fortetting i og rundt sentrum og tilrettelegging for alternativer til privatbilisme. Utbygging kan i seg selv føre til forurensing av grunn og luft eller legge til rette for virksomhet som vil gi forurensing. Dette må eventuelt beskrives i konsekvensutredningen og avbøtende forslag må fremkomme.

Transport og infrastruktur

Infrastrukturen er det som binder bygder og grender sammen. Infrastruktur omfatter for eksempel veger, gangstier, telefon/internett, strømforsyning, vann og avløp. I noen områder er det små endringer som skal til for at infrastrukturen blir overbelastet. Birkenes bør være framover lent i klimaarbeidet. I Birkenes er det per i dag mulig å pumpe drivstoff til bil på 2 lokasjoner, men det finnes ingen hurtiglader for elbil. Birkenes kommune har lagt til rette for lading for ansatte og besøkende ved offentlige bygninger.

Sentrumsutvikling. Fokus på Birkeland, Herefoss og Engesland

I kommuneplanens samfunnsdel har det blitt satt fokus på utvikling av Birkeland, Engesland og Herefoss. Dette må gjenspeiles i den videre utviklingen av Birkenes. Områdereguleringen for Birkeland har blant annet som mål å sikre et levende sentrum og kommunen har sammen med bygdefolk og regionale myndigheter arbeidet aktivt de siste årene for å styrke bygdene.

Sosial infrastruktur

Birkenes kommune har 3 barneskoler og en ungdomsskole og flere barnehager lokalisert i og rundt Birkeland, samt Engesland og Herefoss. De offentlige tjenestene og

viktige samfunnsfunksjoner er konsentrert rundt Birkeland. Prognoser i kommuneplanens samfunnsdel viser at en stadig større del av befolkningen blir eldre, og det bør derfor legges til rette for utbygging av omsorgsboliger i sentrumsnære områder for å møte denne veksten.

Samlet vurdering

KU-forskriften krever en beskrivelse av virkningene både av de enkelte utbyggingsområdene, hver for seg, og av de samlede arealbruksendringene i planen. Kravet om en samlet vurdering innebærer et overordnet nivå der langsiktighet og helhet bør stå sentralt. Samfunnsdelen legger premisser for hva slag samfunn kommunen ønsker å utvikle basert på analyser og prognoser for den kommende kommuneplanperioden. En samlet vurdering bør derfor også ta med det langsiktige perspektivet som ligger til grunn for kommuneplanens samfunnsdel.

Utredning av alternativer

I veiledningen til konsekvensutredninger blir det pekt på at utredning av alternativer bør stå sentralt i kommuneplanens arealdel. I tråd med dette bør konsekvensutredning av kommuneplanens arealdel fokusere på hvordan viktige miljø- og samfunnshensyn påvirkes av alternative strategiske valg som er oppe i planarbeidet.

Det første alternativet til en utbygging av et område er å ikke legge til rette for utbygging (0-alternativet). Det vil si at det heller ikke legges til rette for utbygging på alternativ lokalisering, delvis utbygging eller annen utnyttelsesgrad eller annet utbyggingsformål. I hvert av forslagene som kommer inn til behandling vil det være nødvendig å ta en kort vurdering av om det er noen alternativer til innspillet.

Innspillskjema

Kommunen har utarbeidet et innspillskjema som skal legges ved hvert forslag som leveres inn. Dette er ment som en hjelp forslagstillere og for å oppnå en systematikk i saksbehandlingen. Kommunen vil ikke vurdere innspill som er levert inn uten bruk av dette skjemaet. Skjemaet ligger vedlagt dette dokumentet.

Vedlegg

- Forslag til innspillskjema
- Mulighetsstudie nye utbyggingsområder Birkeland